

08 DE WETENSCHAPPER

Rob Thijsse in gesprek met wetenschappers die zich (mogelijk) bezighouden met verenigingen.

LUCAS MEIJS

EN HET GEVEN VAN TIJD EN GELD

Verenigingen zijn uit,
verenigen is in. Lucas
Meijs weet alles over
hoe mensen graag tijd en
geld geven aan een ge-
deeld doel.

De campus van de Erasmus Universiteit ligt in de volle zon en overall zitten en staan dan ook jonge mensen, studenten, die Nederlands of Engels met elkaar spreken, met een kopje koffie van de Starbucks in de hand, tussen de moderne hoogbouw. Dat geeft wel even een iets flitsender indruk dan wat ik me herinner van mijn eigen studietijd. Binnen in het Mandevillegebouw (alle gebouwen hebben hier een naam) stap ik echter terug in de tijd: lange smalle gangen zonder veel daglicht met daarlangs kleine eenvormige kamertjes waar

onderzoekers in bivakkeren. Zo zag het Maupoleum (in Amsterdam krijgen de gebouwen een bijnaam) er ook uit van binnen, veertig jaar geleden.

Gelukkig heeft prof. dr. Lucas Meijs een hoogleraarskamer, dan mag je een kamer met dubbel vloeroppervlak van de Rijksgebouwendienst. En natuurlijk een grote kast vol boeken, en stapels leeswerk op de tafels. Meijs blijkt al direct een pragmatisch mens: het eerste wat hij me geeft is een kop koffie en een uitrijkaart voor de parkeergarage: die kunnen we niet meer vergeten.

Vrijwilligers | Ik ben nog steeds op zoek naar wetenschappers met verstand van (met name) branche- en beroepsverenigingen. Uit mijn eerdere twee gesprekken heb ik geleerd dat dit eigenlijk een te brede en algemene vraag is, er zijn wel wetenschappers die iets weten of vinden van verenigingen, maar altijd van een specifiek onderdeel of soort: alleen sportverenigingen, of alleen vakbonden, of alleen goededoelenorganisaties. Toch hebben die mensen zinnige dingen te zeggen die je best kunt veralgemeniseren, dus daar gaan we nog even mee door. Lucas Meijs is mij meermalen aanbevolen, onder meer als deskundige op het terrein van vrijwilligers. Daar hebben branche- en beroepsverenigingen ook mee te maken, al is het alleen maar met de bestuurders.

Typend vrijwilligersmotief | Al direct in het begin van het gesprek word ik aangenaam verrast doordat Meijs refereert aan 'de propeller van Tack': daar hebben we gedeelde ken-

nis! En hij hanteert ook het begrip 'civil society', en dezelfde indeling van drie soorten verenigingen die Dekker hanteerde:

- de 'mutual support'-vereniging (een bepaalde groep mensen verenigt zich op een onderwerp dat hen verbindt: een zangkoor, sportclub);
- de 'campaigning'-vereniging (belangenbehartiging á la de vakbonden of politieke partijen (Amnesty International, Milieudefensie);
- de 'service delivery'-vereniging (gericht op iets doen voor mensen (of doelen) buiten de organisatie (bijvoorbeeld het Rode Kruis, de Zonnebloem, buurtbussen, het dierenasiel).

Alle drie vragen trouwens een totaal verschillende wijze van organiseren, dus als je er twee of drie tegelijk van in huis hebt (wat bij branche- en beroepsverenigingen best eens zou kunnen, analoog aan de propeller van Tack) heb je een fors organisatieprobleem.

Maar we zitten hier voor zijn vrijwilligersexpertise, die ook al direct een aangenaam verrassende draai krijgt: hij brengt vrijwilligerswerk – het geven van tijd – op een lijn met het geven van geld, en noemt dat bij elkaar filantropie (zie onder andere 'Filantropie in Nederland', Lucas Meijs, *SMO*, 2014). Ik vind het feitelijk juist en heel slim, het geeft een enorme opwaardering aan de persoon die vele uren achter de bar in de kantine staat, voor niets, maar het zijn toch wel heel verschillende dingen?

Vertrouwen geven | Meijs: "Ze zijn wel verschillend, maar internationaal (Amerikaans) onderzoek wijst uit dat mensen die tijd geven vaak ook geld geven, dus er is ook een duidelijk verband. Nederland wijkt daar niet vanaf, ook bij ons geven mensen zowel tijd als geld aan organisaties, maar anders dan in Amerika geven wij vaker aan sommige organisaties geld,

OBSERVATIES

Langzamerhand krijgen we toch zicht op een aantal wetenschappers die langs de randen van de branche- en beroepsverenigingen actief zijn, en die bruikbare kennis hebben. Meestal kennen ze elkaar ook wel. Ze zijn ook graag bereid hun kennis te delen, en hebben niet alleen theoretische opvattingen maar ook ervaring met de praktijk van verenigingen. Ze zijn ook geïnteresseerd in de wereld van de branche- en beroepsvereniging.

Echter, tot nu toe is er geen academische specialist branche- en beroepsverenigingen gevonden bij een wetenschappelijke instelling. Daarvoor moeten we bij de wel voor ons bekende promovendi terecht, zoals Noordhoek en van der Rijken – en over enige tijd – Pouwels.

JE ZULT VERBAASD STAAN OVER DE INZET EN DE CREATIVITEIT VAN EEN GROEP VOOR ZELFGEKOZEN ACTIVITEITEN

en aan andere geven we tijd. Het verschil heeft ook te maken met vertrouwen en controleerbaarheid: als je tijd geeft ben je daar zelf bij, en zo gauw er iets gebeurt wat je niet zint, kun je opstappen. Als je geld geeft is het veel moeilijker te controleren of er wel goed mee wordt omgegaan. Dus dat is een belangrijk verschil."

Kosten en baten | Ziet hij bij nieuwe generaties een afname van actief zijn in verenigingen naast een toename van vrijwilligerswerk? En zo ja, waar komt dat door? Meijs: "Ja, verenigen is in, maar verenigingen zijn uit. Een organisatie die vrijwilligers gebruikt, oefent in zekere zin geweld uit tegen die vrijwilligers: ze moeten op een bepaalde tijd beginnen, ze moeten zich aan bepaalde procedures houden, ze krijgen te maken met roosters, et cetera. De vrijwilliger wil leuk even

een paar uur werken en daar een goed gevoel van krijgen en autonomie bewaren, maar hij wordt in een keurslijf gedwongen, 'zo doen wij dat hier, wij vergaderen altijd op dinsdag'. De 'kosten' worden hoog voor de vrijwilliger, en de 'baten' (het goede gevoel) moeten dan ook erg hoog zijn. De vrijwilliger wil die kosten omlaag, wil zich aan de knellende regels onttrekken. Er zijn legio besturen die dat niet doorhebben, klagen over de jeugd van tegenwoordig, en doorgaan met hun regelgedrag tot het bittere eind. Paul Dekker noemt ze 'de laatste helden'. Als je de jeugd wil binnenhalen, zul je daar iets voor moeten doen, bijvoorbeeld skypend vergaderen."

Agenda van de vrijwilliger | De goed werkende vormen van vrijwillige inzet, zijn die over te brengen op branche- en beroepsverenigingen? Meijs: "Ja natuurlijk. Je moet je als organisatie bij alles afvragen: moet deze taak wel op mijn tijd en mijn plaats gebeuren of kan het ook volgens de agenda van de vrijwilliger? Dan maak je de kosten voor de vrijwilliger lager. Nog een stapje verder: je bent met een groep mensen, met een gedeeld(e) interesse/belang, waar je in een vereniging aan werkt. Ieder vindt iets anders interessant om te doen, laat dat organisch groeien. Als er dan werk blijft liggen dat wel belangrijk is om te doen, dan ga je daar samen geld voor zoeken/geven. Maar je zult verbaasd staan over de inzet en de creativiteit van de groep voor de zelfgekozen activiteiten. Ik ken een (kleine) vereniging met twee appgroepen: een voor de leden en een voor het bestuur, en het bestuur heeft ook toegang tot de ledengroep. Daar gaan ideeën rond over wat ze hoe zullen aanpakken, als dat de verkeerde kant op gaat grijpt het bestuur in, als ze het heel belangrijk vinden gaan ze het steunen, de rest laten ze gaan, en ze vergaderen bijna nooit.

Nog een voorbeeld: een hockeyclub had een jaarlijkse kennismakingsdag voor jeugd, degene die dat altijd deed had er geen tijd meer voor en liet het toen organiseren door de A1 (meisjes van 16-18 jaar), geheel naar eigen inzicht. Dat ging prima, dus vanaf dat moment deed de A1 de kennismakingsdag. Steeds weer anders, maar steeds goed. Met een beetje geluk creëer je zo een traditie die vanzelf doorgaat."

Doneren stimuleren? | Filantropie bij branche- en beroepsverenigingen blijft meestal beperkt tot gratis besturen, in tijd dus. Ziet hij kansen om daar ook financiële filantropie te stimuleren? "Jazeker, maar je moet er wel wat voor doen. Op zijn minst erom vragen, met een mailing eenmaal per jaar of zo. En de brief dan niet laten ondertekenen door de directeur, dat is toch een beetje alsof hij dekking voor zijn eigen salaris vraagt, maar door de voorzitter. In de USA is het heel gebruikelijk dat de voorzitter niet alleen tijd geeft, maar ook geld. Daar vinden ze het gek wanneer je als voorzitter om geld vraagt aan je leden of aan andere partijen, terwijl je zelf niets geeft."

Tijd geven verbeteren | Besturen is een veel voorkomende filantropie in tijd in Nederland. Heeft hij ideeën hoe je daar het best kwaliteitseisen aan kunt stellen? "Houd je aan je afspraken is een belangrijke eis waar niemand tegen kan zijn.

Dus ook aan de afspraak dat je een toezichhoudend bestuur bent dat een serieus mandaat geeft aan de directeur. Een goede tweede is de eis: doe niets wat je niet kunt. Dat zorgt ervoor dat bij iedere taak eerst goed wordt gekeken wie dat (niet) kan."

Meijs schreef in zijn boek: 'Echter, zowel voor het realiseren van eigen bijdragen als voor het werven van filantropische middelen is goed, bijna commercieel, ondernemerschap onontbeerlijk.' Betekent dit dat het vooral zakelijke ondernemende organisaties zijn die goed gebruik kunnen maken van filantropie, in plaats van de softere ideële organisaties die je daar eigenlijk mee associeert? "Nee, die ideële organisaties kunnen soms ook heel goed ondernemen/verköpen. Een relatie van mij geeft leiding aan een organisatie voor verstandelijk beperkten en had daar een programma voor ontwikkeld dat 'Break Out' heette. In de gevangenis zitten ook vaak mensen met een verstandelijke beperking, en daar wist hij ditzelfde programma aan te verkopen, onder dezelfde naam... Dan kun je wel verkopen!"

Andere wetenschappers | Kent hij nog wetenschappers die zich richten op branche – en beroepsverenigingen? "Wereldwijd is er over vrijwilligers de publicatie van Beth Gazley & Monica Dignam, *The decision to volunteer*, en Beth Gazley & Katha Kissman schreven *Transformational governance. How boards achieve extraordinary change* over besturen in het algemeen met enkele brancheverenigingen als voorbeelden. In Nederland is Maarten van Bottenburg een autoriteit voor onder andere sportverenigingen. En Joost van Alkemade, directeur van de Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV, meer dan 360 organisaties zijn lid) is dat voor vrijwilligerswerk."

Verenigingskunde | Vindt hij ook dat het werk van verenigingen dermate bijzonder is dat er naast bedrijfskunde en bestuurskunde ook een verenigingskunde zou moeten komen? En wat zou hij ervan vinden als we het initiatief nemen om een aantal geïnterviewde en genoemde wetenschappers een keer bij elkaar te roepen? Meijs: "Jazeker! Heel goed, ik stel graag deze locatie ter beschikking om dat te organiseren." ←

TEKST

BEELD

Rob Thijsse

Parastoo

Rob Thijsse helpt organisaties ondernemend te worden. www.thijsse.nl